

Leden 2011

Debata o historii vietnamské migrace do Československa

Pavel Hruška

Abstrakt:

V pondělí 13. prosince 2010 se v CEFRES - Francouzském ústavu pro výzkum ve společenských vědách - v Praze konala veřejná debata o podobě vietnamské pracovní migrace do Československa v době komunismu. Debatu společně uspořádaly Multikulturální centrum Praha/MigraceOnline.cz, CEFRES a Ústav politologie Filozofické fakulty UK. Hlavní ambicí debaty bylo představit opomíjenou historii vietnamské migrace.

***

V první části večera vystoupili paneloví řečníci, ve druhé se rozpoutala živá diskuse. Debatu moderoval doktorand politologie FF UK Marek Čaněk – odborník na současnou regulaci pracovní migrace v České Republice. Nejprve před publikum vystoupila socioložka Alena Alamgir z Rutgers University, která se u nás jako první systematicky na akademické úrovni zabývá právě vietnamskou migrací před rokem 1989. Dalším řečníkem byl pamětník předlistopadové migrační vlny z Vietnamské socialistické republiky pan Tran Viet Hung, který do Československa přijel v roce 1975 a vyučil se zde elektromontérem.

Na debatě se sešlo početné a pestré spektrum zájemců o vietnamskou migraci a poměrně malé prostory konferenčního sálu CEFRES byly rychle naplněny. O debatu projevíli zájem jak čeští, tak vietnamští občané z řad odborné i laické veřejnosti. Mezi účastníky debaty nechyběli vietnamští pamětníci pracovní migrace z dob minulého režimu, ti se v největší míře zapojili do následné diskuse a zodpovídali dotazy ostatních - studentů, zástupců nevládních organizací i výzkumných institucí.

Účastníci debaty získali základní informace o hlavních migračních vlnách od konce šedesátých let až do konce let osmdesátých, o způsobu vyjednávání mezi českou a vietnamskou vládou, očekávání obou zainteresovaných stran, složení migrantů, náplni

---

¹ Některé základní informace o programu, přes který do ČSSR přijížděli vietnamští učni a dělníci, se objevují v literatuře pojednávající o problematice současné vietnamské imigrace do ČR. Většinou však jen v úvodních pasážích a velmi stručně.

jejich studia a práce a životních podmínkách v České republice. Migrace vietnamských učňů a dělníků do socialistického Československa byla uvedena v kontextu řízené pracovní migrace.

První impuls vyšel od vietnamské vlády, která v roce 1967 poslala do Československa dopis se žádostí o vyučení 2 100 svých občanů. Reakce na žádost byla kladná, a tak do Československa brzy přijeli první vietnamští praktikanti. Zpočátku se jednalo o stovky lidí, vrchol nastal během osmdesátých let, kdy v České socialistické republice dočasně bylo až 30 000 vietnamských dělníků, v Slovenské socialistické republice bylo zaměstnáno přibližně dalších 6 500 osob. Náklady spojené s příjezdem Vietnamců hradila československá vláda. Po vyučení následoval pro většinu Vietnamců několikaletý povinný pobyt na našem území, během kterého bylo nutno si předchozí školení „odpracovat“. Až do počátku osmdesátých let však byl program strukturován převážně podle požadavků a potřeb vietnamské strany a československá strana na program z čistě finančního hlediska „prodělávala“. Konkrétní podmínky a doba pobytu se měnily v čase a také se lišily podle toho, jestli se jednalo o dělníky nebo učně. Podle archivních materiálů začal být projekt pro Československo ekonomicky výhodný až v osmdesátých letech, kdy se k původní koncepci spočívající ve vyučení a následné práci přidal nový model, který spočíval v „dovozu“ často nekvalifikované pracovní síly. Svou úlohu sehrály i ideologické aspekty, v ranějších fázích programu spíše v pozitivním nežli cynickém smyslu. Rozvojová pomoc méně rozvinuté spřátelené zemi byla zvláště v průběhu sedmdesátých let založena přímo na ideji bratrské pomoci; v osmdesátých letech, kdy se kritérium "ekonomické přijatelnosti" dostalo do popředí, se však začala tato idea proměňovat spíše ve fasádu.

Zajímavým bodem přednášky byly obavy československé vlády, později i občanů, z možného nežádoucího zavlečení exotických parazitů či nemocí vietnamskými přistěhovalci. Lékařské prohlídky následovaly ihned po příjezdu vietnamských občanů do ČSSR. Je nutno přiznat, že vše bylo dobře zorganizováno a nevyskytly se žádné dramatické komplikace. I ostatní aspekty života Vietnamců - ubytování, stravování, ošacení, jazyková výuka – byly detailně naplánovány.

V samotném Vietnamu byla po desetiletích devastujících válek s Japonci, Francouzi a Američany žalostná ekonomická situace a o zájemce o pracovní zkušenost v Československu rozhodně nebyla nouze. Do programu byli vybíráni pouze ti uchazeči, kteří dosahovali nejlepších studijních nebo pracovních výsledků a měli žádoucí kádrový profil, ačkoliv s nárůstem programu a s částečnou změnou jeho cílů v osmdesátých letech výběr ztrácel na pečlivosti.

Během živé debaty, do které se zapojilo velké množství účastníků, se pozornost obrátila více ke každodenním podmínkám života vietnamské komunity a soužití s většinovou populací. Vietnamští pracovníci museli dodržovat často velmi striktní normy, za jejichž porušení hrozila v nejhorším případě až repatriace do Vietnamu. Této možnosti však bylo využíváno relativně zřídka. Vzhledem k přísnému zákazu navazování partnerských vztahů, zvláště do konce sedmdesátých, začátku osmdesátých let, bylo nejčastějším důvodem k nucenému

návratu těhotenství. V této souvislosti je dobré doplnit, že vietnamská strana neměla zájem vyslat do Československa k vyučení velký počet žen, proto byl jejich podíl na celkovém počtu vietnamských pracovníků minimální.

V závěru debaty zazněla zajímavá informace o počtech vietnamských státních příslušníků v Československu před a po roce 1989. Po sametové revoluci začali do Československa přicházet vietnamští občané, kteří znali naši zemi jen z doslechu. Pouze zlomek z celkového počtu Vietnamců pobývajících v současné době v ČR žil v socialistickém Československu i před rokem 1989. Vazby mezi Českou republikou a Vietnamem přetrvávají dodnes a pro účastníky debaty bylo bezesporu zajímavé nahlédnout do jejich historie, která započala před půlstoletím.